

کاهش ضایعات محصولات کشاورزی - بهبود بازاریابی

سید حسین محمدزاده

دانشگاه تربت حیدریه

اهمیت ضرورت و توجه به کاهش ضایعات محصولات کشاورزی باید به عنوان یکی از اصول اساسی دستیابی به ارزش افزوده بالاتر در کشور در قلمرو سیاستهای کلان کشاورزی وارد شود ولی حتی آمار دقیق و ممکن در این زمینه وجود ندارد و مطالعات بسیار کم رنگ و ناچیزی در این زمینه صورت گرفته و اگر آماری نیز موجود باشد به صورت تخمینی است.

به عنوان نمونه از ۶۷ میلیون تن تولیدات کشاورزی در ایران سالانه ۲۰ میلیون تن آن پس از برداشت ضایع میشود که این معادل ۵ میلیارد دلار میباشد که با ارزش صادرات غیر نفتی ایران برابری میکند و این میزان خود معادل با غذای ۲۰ میلیون انسان است. توجه به این مقوله به دلیل افزایش بی رویه جمعیت، کاهش منابع طبیعی، امکانات و منابع محدود حائز اهمیت میباشد. متأسفانه نیمی از برخی محصولات کشاورزی در کشورمان در فاصله مراحل کاشت تا برداشت از چرخه مصرف خارج میشود و این مسأله متأثر از کمبود تجهیزات و فرسودگی ماشین آلات کشاورزی و نقصان در مرحله فرآوری و بسته بندی استاندارد در این زمینه است. پایین آوردن آستانه ضایعات، کمک شایانی به افزایش تولید ناخالص داخلی و ارزش افزوده بالاتر خواهد نمود. برای بهبود این وضعیت باید جالشهای مدیریت پس از برداشت محصول را مورد بررسی زیربنایی و اصولی قرار داده و همچنین توجه اساسی در زمینه بهبود سیستم حمل و نقل، طبقه بندی محصولات بر حسب کیفیت و فرآوری محصولاتی، که در حین مرحله برداشت آسیب دیده اند، از اهمیت خاصی برخوردار است و این امر باعث کاهش قیمت تمام شده محصولات کشاورزی خواهد شد. بازاریابی محصولات کشاورزی خود یکی از مقوله های مهم در زمینه کاهش محصولات کشاورزی است و لذا پیش بینی نادرست تقاضای بازار یک پرده از تراژدی ضایعات محصولات کشاورزی است.

برای جلوگیری و یا کاهش ضایعات محصولات روشهای اقتصادی زیر پیشنهاد میشود:

۱- برنامه کنارگذاری کشت :

بعضی از کشورهای پیشرفته از جمله اتحادیه اروپا با پیگیری سیاست خود کفایی محصولات استراتژیک و صدور آن در سایه حمایتهای بی حد و حصر از کشاورزان، با وضعی مواجه گشتند که قیمت پرداختی به کشاورزان نه تنها بالاتر از قیمت جهانی بود بلکه با مازاد محصول نیز مواجه می شدند که حتی با دادن یارانه صادراتی این مازاد را نتوانستند از بین ببرند. برای جلوگیری از وضع پیش آمده اتحادیه اروپا تصمیم گرفت با کشاورزان وارد گفتگو شود و به آنها پیشنهاد نمود که مقداری از سطح زیرکشت محصول یا کل آنرا در قبال پرداخت جبرانی کنار بگذارند، نتیجتاً با اجرای این سیاست مقدار زیادی از مازاد محصول کاهش یافت و لذا باعث گشت که متعاقب آن ضایعات محصول نیز کاهش یابد.

۲- سیاستهای کاهش هزینه مبادله :

هزینه مبادله بسیار بالا یکی از معضلات اساسی بخش کشاورزی کشورهای در حال توسعه و توسعه نیافته میباشد، یعنی امر مبادله در زمانی که محصول برداشت می شود تا زمانی که به دست مصرف کننده نهایی می رسد بایستی پروسه طولانی را طی نماید. این مسئله باعث ایجاد دو مشکل می شود: اولاً وجود واسطه های گوناگون ثانیاً وجود مراحل گوناگون ارسال محصول از مرحله برداشت تا مصرف، هزینه مبادله را تا حد زیادی افزایش می دهد.

۳- کاهش یارانه بعضی از محصولات:

یکی از راههایی که می تواند مقداری از ضایعات مواد غذایی بکاهد، کاهش یارانه پرداختی به برخی از اقلام غذایی است. به طور مثال: نان یکی از کالاهایی است که به دلیل ارزان بودن و پرداخت یارانه، اسراف در آن خیلی زیاد است. پخت نامناسب نان توسط نانویان علت اصلی ضایعات در این بخش می باشد. لذا حذف و یا کاهش یارانه، نانویان را مجبور به تهیه آرد با قیمت بالاتر نموده و نتیجتاً نوعی رقابت برای ارائه نان با کیفیت بالاتر ایجاد میشود.

۴- اصلاح سیاست قیمت تضمینی:

در بعضی از کشورها، دولتها برای اینکه قیمت محصول کشاورزی در بازار از قیمت تمام شده پایین تر نیاید نسبت به تعیین قیمت تضمینی اقدام می کنند. یعنی تا زمانی که محصولات کشاورزی ب راحتی از طریق بازار به فروش می رسد کشاورزان راغب به فروش محصول در بازار هستند ولی زمانی که قیمت بازار از قیمت تضمینی محصول آنها پایین تر بیاید کشاورزان محصول خود را به قیمت تضمینی بفروش می رسانند. با این کار دو هدف دنبال می شود اولاً با این عمل از رفاه و قدرت خرید کشاورزان حمایت می شود ثانیاً از فاسد شدن محصول جلوگیری بعمل می آید و میزان ضایعات محصول در این زمینه نیز افت خواهد کرد.

۵- افزایش کیفیت بسته بندی:

یکی دیگر از روشهایی که همیشه در سطح جهان برای جلوگیری از ضایعات و جلب رضایت مشتری در حال تحول بوده است بسته بندی محصولات غذایی است. در حقیقت بسته بندی نقش اصلی را در ایجاد ارزش افزوده ایفا می کند بطور مثال: چند محصول غذایی کشورمان بدلیل ضعف بسته بندی بعد از صدور از کشور بوسیله کشورهای واسط مجدداً صادر می شود از این محصولات بطور نمونه می توان از خرما، زعفران، خشکبار، خاویار و غیره نام برد.

۶- اصلاح سیستم بازریابی و بازار رسانی:

اگر در زمینه بازاریابی تأمل و دقت نظر کافی داشته باشیم ضایعات تا حد بسیار زیادی کاهش می یابد میزان بالای ضایعات به دلیل تجارب ناقص مدیریتی در تصدی و سیاست انبارهای سردخانه دار، نداشتن اطلاعات تکنیکی در توزیع امکانات و تکنیکهای حمل و نقل، فقدان یک برنامه فروش برای مجموعه برنامه های خرید و عموماً سیاست های غیرواقعی قیمت گذاری رخ میدهد. نهایتاً اینکه فعالیتهای چاره ساز زیادی برای پایین آوردن میزان ضایعات وجود دارد و نیاز به اولویت بندی بهتر و تأمل بیشتر در هر برنامه ریزی عملی ضروری به نظر می رسد.